

Figuur 1. Badvrouwen op het strand van Scheveningen. Uitgave Dr. Trenkler Co. Leipzig 1907. Collectie Anneke Landheer-Roelants

Buitenmensen op strand en duin

Deze 'ansicht' van het Scheveningse strand bij het Wandelhoofd Koningin Wilhelmina (De Pier) laat een bijzonder groepje vrouwen zien. De badvrouwen worden gadeslagen door een deftige dame in zomerjurk met grote hoed. Het standsverschil straalt van de foto af. Wat hadden de badvrouwen eigenlijk voor werk? Door Frans Beekman

De badvrouwen

In de negentiende eeuw kwam het baden in zee in de mode. Het was nog geen zwemmen en het werd geadviseerd door artsen, die het contact met het zeewater – en ook het drinken ervan – als heilzaam adviseerden. Voor het baden in zee gebruikte men voor het deftige publiek zogenaamde badkoetsen. Deze houten hutjes op het onderstel van een wagen hadden een deur aan de voorkant en een deur met een trappetje aan de achterkant. De badkoets werd door voerman en paard een stukje in zee gereden (en soms ook wel geduwd). De badvrouw en baadster moesten in het ondiepe zeewater kunnen staan. De badvrouw hielp binnen in de badkoets bij het omkleden. Vervolgens daalde de baadster via het trappetje in zee en werd door de badvrouw een paar keer in het zoute water onder gedompeld. Een krachtige golfslag hielp daarbij. Zo'n zeebad werd als een 'weder-

geboorte' gevoeld. Aanvankelijk werd naakt gebaad, later in een soort witte onderjurk. De achterkant van de koets had een linnen cabrioletkap tegen al te nieuwsgierige blikken. Er stonden namelijk op het duin vaak heren met een verrekijker naar de horizon te kijken, maar lieten de lange koperen kijker ook wel zakken om achter de badkoets te spieden. De badvrouw moest vooral voorkomen dat de baadster verdrong, want daar was men heel bang voor.

De heren maakten ook gebruik van de badkoets en daarom moest de voerman een zeeman zijn 'bekend met het strand en bekwaam om met zwemmen behulpzaam te zijn'. Behalve het onder dompelen werden er kennelijk wel eens een paar zwemslagen gemaakt. Er zijn ook prentbriefkaarten waarop te zien is dat in de branding op de achtergrond jonge mannen zwemmen. Dat zullen wel gewone (vissers)jongens zijn geweest. Op het strand van Scheveningen was lang sprake van concurrentie om de ruimte door badkoetsen en bommen, dat waren de vissersschuiten met platte bodem die toen op het strand landden.

Het groepje badvrouwen op het strand is voor de badkoets bezig met de handdoeken. Ze dragen een grijs baaien (wollen) werkjurk met ceintuur om het middel. De witte halsdoek en het witte mutsje zijn anders dan de klederdracht. Een bruine kleur had hun kleding niet: die is ingekleurd. Ook helpt er een Scheveningse vrouw in daagse dracht.

De badkoetsen functioneerden tot omstreeks 1920, daarna stonden ze op het strand als kleedhokjes. Het kuren in zee werd minder populair. Het bezoek aan strand en zee werd steeds meer ontspanning en vermaak.